

PIDÄ SAARISTO SIISTINÄ RY/TOIMINNANJOHTAJA AIJA KASKI

Asia: HE 146/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

Pyydämme, että Pidä Saaristo Siistinä ry:lle myönnettu avustus momentilta 35.01.65/Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon nousisi 500 000 euroon ja että vuoden 2018 lisätalousarviosta Saimaan kalustoon myönnetty 500 000 euroa budjetoitaisiin uudelleen käytettäväksi huoltoaluksen rakentamiseen vuodelle 2021, jotta ympäristön kannalta välttämätön työmme Saimaalla voisi jatkua ja vastata kasvavaan huoltotarpeeseen.

Pidä Saaristo Siistinä ry

Pidä Saaristo Siistinä ry (PSS ry) on valtakunnallinen vesilläliikkujien ympäristöjärjestö, joka perustettiin vuonna 1969 ratkaisemaan jo silloin havaittua rantojen roskaantumisongelmaa. Yhdistys aloitti toimintansa Saaristomereltä, mutta vastaavat toiminnot levisivät 1980-luvun alussa kaikille Suomen suurimmille vesistöalueille.

Nykyiset toiminta-alueet ovat Saaristomeri, Pohjanlahti, Saimaa, Päijänne, Pirkanmaa ja Itäinen Suomenlahti. Näillä toiminta-alueilla PSS ry on ainoa taho, joka kokonaisvaltaisesti huolehtii vesilläliikkujien jätteistä kuten roskista ja käymäläjätteistä tarjoamalla monipuolisia Roope-palveluita 200 kohteessa.

PSS ry:n tavoitteena on ennaltaehkäistä vesistöjemme roskaantumista, rehevöitymistä ja kemikalisoitumista. Lisäksi PSS ry:n tekemä työ tukee merkittävästi kestävästä luontomatkailusta ja ihmisten virkistytymismahdollisuuksia luonnossa, sekä edesauttaa kulttuuriympäristön vaalimista. Tämä on erityisen tärkeää koronapandemia-aikana, kun vesistömatkailun suosio on kasvanut räjähdysmäisesti.

Yhdistyksen kokonaisvaltainen toimintamalli vesiympäristön suojelemiseksi sisältää käytännön työtä (palveluiden ylläpitäminen ja kehittäminen), tutkimustyötä erillisprojektien kautta sekä yksilön käyttäytymiseen ja ajatteluun vaikuttavaa tiedotusta. Tämä toimintamalli on ainutlaatuinen maailmassa.

Hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto tarvitsevat vaalimista ja työtä. Ne eivät synny itsestään. Niin Itämeri kuin arvokkaat sisävetemmekin pysyvät hyväkuntoisina vain, jos saamme kansalaiset ymmärtämään niiden ainutlaatuisuuden ja käyttämään luonnon tarjoamia ekosysteemipalveluja siten, että mitään ravinteita, roskia tai muita haitallisia aineita ei päädy luontoon.

Tämä edellyttää kuitenkin aktiivista palveluverkostoa: roskiksia, joita tyhjennetään, huusseja, joita hoidetaan ja toimivia käymäläjätevesien vastaanottolaitteistoja. Tämä työ on kallista, koska sitä ei voi tehdä etänä ja se vaatii tietyn kaluston, mutta ennaltaehkäisevään työhön panostettu rahamäärä on moninkertaisesti pienempi kuin vuosikymmenien laiminlyöntien ja välinpitämättömyyden korjaaminen.

PSS ry:n ympäristöhuoltotyö

PSS ry:n Roope-palveluihin kuuluu lähes 200 jätepestettä, joissa on lajittelumahdollisuudet, sekä noin 30 kelluvaa veneiden käymäläjätevesien vastaanottoasemaa eri puolilla Suomea. Palveluihimme kuuluu myös kuivakäymälöitä, pesuvedet suodattavia astianpesupaikkoja, polttopuuhuoltoa, grillikatoksia ja tulipaikkoja sekä jäsen sauna. Lisäksi teemme kunnostus- ja ylläpitotöitä retkisatamissa. Muutama retkisatamamme on rakennettu esteettömäksi, jotta myös liikuntaesteiset pääsevät nauttimaan upeista vesistöistämme. PSS ry järjestää vuosittain myös romun ja vaarallisen jätteen erilliskeräyksiä yhdessä paikallisten jätehuolto-yhtiöiden kanssa eri toiminta-alueillaan. PSS ry:n ympäristöhuoltotyötä tehdään huoltoaluksilla.

Toimintavuoden 2020 aikana olemme tuoneet talousjätettä pois saaristosta n. 2500 m³ ja veneiden käymäläjätevesiä pelkästään kelluvista vastaanottopisteistä n. 140 m³. Jos tämä määrä jätevettä olisi päätynyt vesistöihin, olisi se laskelmien mukaan kasvattanut n. 70 000 kg levää (märkäpaino)!

Saaristokunnat eivät lakisääteisesti ole velvoitettuja tarjoamaan jätehuoltopalveluja ulkokuntalaisille ja matkailijoille, **mutta toimiva ja kestävä ratkaisu kuntarajat ylittävän vesistömatkailun jätehuolto-ongelmaan on löydetty PSS ry:n vapaaehtoiseen jäsenyyteen perustuvasta yhdistysmallista.**

Vaikuttavaa asiantuntijatyötä

Pidä Saaristo Siistinä ry harjoittaa laajaa sekä kansallisesti että kansainvälisten rahoitusinstrumenttien kautta rahoitettua **projektitoimintaa**, jonka avulla tutkitaan **Suomen vesistöjen rehevöitymistä, roskaantumista ja kemikalisoitumista** ja ennen kaikkea etsitään käytännönläheisiä ratkaisuja, joilla ongelmia voidaan ehkäistä ja vähentää.

Projektitoiminta sekä yli 50 vuoden käytännön kokemus ympäristöhuoltotyöstä saaristo- ja järvialueilla ovat tuoneet Pidä Saaristo Siistinä ry:lle arvostetun asiantuntija-aseman monissa vesiympäristön ongelmiin liittyvissä kysymyksissä.

Vuonna 2010 PSS ry lanseerasi oman Roope-satama-ympäristöohjelman, joka on suunniteltu nimenomaan suomalaisille satamille. Vuonna 2020 Roope-satamia oli yhdistyksen vetämässä ympäristöohjelmassa mukana 52 kpl. Roope-satama-ohjelma on saanut *Sustainable Finland* -sertifikaatin.

Rantojen roskaantumista PSS ry on tutkinut jo 1970-luvulta lähtien, ja vuodesta 2012 yhdistys on kerännyt tietoa rantojemme roskaantumista UNEPin ohjeiden mukaisesti. PSS ry toimittaa esimerkiksi Suomen ympäristökeskukselle ja HELCOMille vuosittain monitorointitiedot rantojemme roskaantumisesta. Seurannat ovat HELCOM-sitoumusten edellyttämiä valtion virallisia toimenpiteitä meriroskatilanteen kartoittamiseksi.

PSS ry osallistuu kansainväliseen asiantuntijatyöhön eri Itämereen liittyvissä foorumeissa, sekä EU:ssa, muun muassa Helcomin asiantuntijaverkoston jäsenenä (EN ML) sekä EU:n TG Litterin jäsenenä.

PSS ry:n ympäristötiedotus- ja kasvatustoiminta tavoittaa yhdistyksen jäsenistön (n. 13 500 henkilöjäsentä, jäsenmäärä on kasvanut lähes tuhannella jäsenellä viimeisen vuoden aikana) lisäksi laajalti muitakin kohderyhmiä kuin vesilläliikkujat. Esimerkiksi Siisti Biitsi -rantojensiivousohjelma tavoittaa laajalti kansalaisia, muun muassa koululaisia, harrasteryhmiä ja muita asiasta kiinnostuneita ihmisiä.

Saimaan huoltoaluskaluston uusiminen ja alusrahoituksen uudelleen budjetoiminen

Työmme kannalta välttämättömät alukset saimme 1990-luvulla pitkälti lahjoituksina tai vahvasti tuettuina. Ne alkavat kaikki olla elinkaarensa loppupäässä, ja aluskaluston uusiminen aloitettiin eduskunnan myöntämällä rahoituksella vuonna 2017, jolloin Saaristomerelle valmistui uusi työalus. Vuoden 2018 kesäkuussa vahvistetusta lisätalousarviosta saimme 500 000 euroa Saimaan kaluston uusimiseen.

Kesän 2018 rahoituspäätöksen jälkeen olemme suunnitelleet, rakentaneet ja testanneet yhden aluksen ja arvioineet käytännössä sen, mitä sillä ehditään ja kyetään tekemään ja sen arvion perusteella olemme tehneet tekniset speksit ja kilpailuttaneet jo toisen, suuremman aluksen. Valitettavasti myönnetyn rahoituksen käyttöaika loppui kesken, sillä ensimmäisen aluksen valmistuksessa kului suunniteltua enemmän aikaa mm. alihankkijoiden toimitusvaikeuksien vuoksi ja loppumetreillä vielä koronapandemia hidasti aikataulua. Emme ehtineet testata pienempää alusta avovesikauden 2019 aikana, vaan se jäi kesään 2020. Käytännön kokemuksen kerääminen oli kuitenkin välttämätöntä, jotta pystyimme optimoimaan seuraavan aluksen varustelun. Tarvitsemiamme aluksia ja veneitä ei ole valmistuotannossa, ja siksi suunnittelu, rakentaminen ja testaaminen on aikaa vievää.

Olemme halunneet rakentaa parhaat mahdolliset työvälineet yhdistykselle seuraavaksi 30 vuodeksi. Riittävä suunnittelu ja testaaminen on ollut välttämätöntä sen takaamiseksi, että rahoitus käytetään mahdollisimman tehokkaasti. Kesän 2020 kokemuksen perusteella olemme todenneet, että tarvitsemme toisen, ensin rakennettua venettä suuremman työaluksen Saimaalle. Alueen retkisaarten vaatima huoltotarve tulee seuraavien vuosien aikana kasvamaan mm. lisääntyneen vesistömatkailun vuoksi.

Tarvitsemme meille räätälöidyn aluksen, jonka kapasiteetti riittää viikon huoltokierroksen tekemiseen. Olemme aluksen jo kilpailuttaneet ja keskustelut valitun toimijan kanssa ovat käynnissä. Meillä on valmius tehdä tilaus heti kun rahoitus varmistuu ja valmistaja sitoutuu siihen, että alus saadaan käyttöön kesän 2021 aikana. Aluksen hinta on n. 1,2 miljoonaa euroa. **Projektin toteutumisen edellytyksenä on, että meille myönnetty 500 000 euron alusrahoitus budjetoidaan uudelleen vuodelle 2021.**

Millä tavoin Pidä Saaristo Siistinä ry:n työ tukee ympäristöhallinnolle asetettuja tavoitteita?

Hallituksen esityksessä vuoden 2021 talousarvioksi ympäristöministeriö on asettanut kolme tavoitetta toimialan yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle, joista yksi on **hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto**. Tähän sisältyy Itämeren ja vesien hyvä tilan saavuttaminen, luonnon monimuotoisuuden kadon pysäyttäminen ja suotuisan tilan turvaaminen, ihmisten hyvinvoinnin lisääminen elinympäristöä kehittämällä sekä ympäristöriskien tunnistaminen ja hallitseminen.

Nämä tavoitteet ovat yhtenevät PSS ry:n tavoitteiden kanssa. Yhdistyksen tavoitteena on, että maamme vesistöt, rannat, ainutlaatuinen saaristo ja maailman hienoimmat järviolueet säilyvät puhtaina tulevillekin sukupolville ja että niitä ylläpidetään kestävästi kansalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Näihin tavoitteisiin pääseminen edellyttää kuitenkin konkreettista työtä ja tämän työn rahoitusta.

PSS ry:n toimintavuosi 2021

Työmme mahdollistaa ihmisille liikkumisen vesistöissämme niin, että vierailusta jää mahdollisimman vähän jälkiä luontoon. Sen edellytyksenä on, että on mahdollisuus käyttäytyä oikein: mahdollisuus käyttää käymälöitä ja veneiden septitankkien tyhjennyspisteitä, keskittää nuotiot asiallisesti hoidetuille ja valvotuille nuotiopaikoille ja mahdollisuus jättää jätteet hoidettuihin keräyspisteisiin.

Muita toimintamme painopisteitä:

- Saimaan toiminta-alueelle rakennetaan kaudeksi 2021 uusi huoltoalus. Uusi alus on toinen kahdesta alueelle suunnitellusta aluksesta, joista toinen valmistui vuonna 2020. Maantieteellisesti laajan alueen retkisatamien laadukas huoltaminen vaatii kaluston päivittämistä ja resurssien lisäämistä.
- Laajennamme veneiden käymäläjätteiden tyhjennysverkostoa. PSS ry:n imutyhjennysasemat sijoitetaan aina veneilyreittien kannalta keskeisiin kohteisiin, joissa ei muuten tyhjennysmahdollisuutta olisi. Kattavalla imutyhjennysverkostolla on merkittävä vaikutus erityisesti paikallisen rehevöitymisen vähenemiseen.
- Olemme aktiivisesti kehittämässä kiertotaloutta, esim. biojätteen ja muovin keräystä, myös saaristokohteissa. Etsimme ratkaisuja käymäläjätevesien paikalliseen käsittelyyn toimintamme hiilijalanjäljen pienentämiseksi.
- Siisti Biitsi -ohjelma on käynnissä kahdeksatta vuotta. Vuoden 2021 aikana sen vaikutus ulottuu Lappiin asti. Lisäksi ohjelman kummikoulut saavat käyttöönsä roskaantumiseen liittyvät opintosuunnitelmat suomeksi ja ruotsiksi. Rantasiivousten tiimoilta yhteistyötä tehdään Nordic Coastal Clean Up- projektin jäsenmaiden eli Håll Sverige Rentin, Håll Norge Rentin, Håll Danmark Rentin, Landverndin (Islanti), Natur och Miljön (Ahvenanmaa), Ringrasin (Färsearet), CSRin (Grönlanti) kanssa. Siisti Biitsi on mukana myös maailmanlaajuisessa Ocean Conservancy-organisaatiossa.
- Yhdistyksen täysin aurinkosähköllä toimiva roskienkeruuvene Roska-Roope tulee ensi kaudellakin vierailemaan eri puolilla Suomea keräämässä pintaroskia ja nostamaan esiin vesistöjen roskaantumisongelmaa.
- PSS ry tuo aktiivisesti esille eliönestomaaleihin liittyvän lainsäädännön valmistelua ja aikataulua sekä vaihtoehtoisia menetelmiä veneen pohjien puhtaana pitämiseksi, jotta kemikaalirasitus Itämeressä sekä venesatamissa ja -telakoilla pienenee. Käytännön toteuttajista rakennetaan yhteistyöverkostoa, jotta tiedonkulku sekä toimijoiden välillä että veneilijöiden suuntaan nopeutuisi.

Valtion tuki on Pidä Saaristo Siistinä ry:n työlle ensiarvoisen tärkeää. Toimintamme kulurakenne poikkeaa monista yhdistyksistä siinä, että käytännön työmme tekeminen saaristoalueilla on mahdollista ainoastaan toimivan alus- ja venekaluston ja niiden ammattitaitoisen miehistön avulla.

Lisäksi on tärkeää, että resurssimme riittävät siihen, että voimme osallistua ja antaa panoksemme kansallisten ja kansainvälisten (esim. HELCOM) asiantuntijafoorumien ja verkostojen työskentelyyn.

Pyydämme, että tukemme momentilta 35.10.65/Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon nousisi 500 000 euroon ja että vuoden 2018 lisätalousarviosta myönnetty Saimaan kalustoon myönnetty 500 000 euroa budjetoitaisiin uudelleen käytettäväksi vuodelle 2021, jotta ympäristön kannalta välttämätön työmme Saimaalla voi jatkua ja vastata kasvavaan huoltotarpeeseen.